

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1880. Första Kammaren. N:o 31.

Lördagen den 17 April.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades tre protokollsutdrag för den 14 och protokollet för den 9 April.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 14, angående beviljade statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, hamn- och brobyggnader samt vattenkommunikationer, äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag;

N:o 15, angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar; och

N:o 16, angående de i 63 § Regeringsformen föreskrifna kreditivsummor.

Upplästes och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 17, i fråga om indrivande af resterande bidrag från delägare i brandstodsinnrättning å landet; och

N:o 18, med anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående lag om allmänna värnpligten samt om antagande af en lag angående flottan tillhörige värnpligtiges tjenstgöringsskyldighet under fredstid.

Herr Talmannen tillkännagaf, att, enligt en till honom från Herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Sjöförsvarsdepartementet ankommen skrifvelse, två kronofartyg utom minfartyget *Ran* blifvit af Kongl. Maj:t ställda till Riksdagens förfogande för att möta ångaren *Vega* vid dess ankomst till Stockholms skärgård.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Konstitutions-Utskottets den 14 April bordlagda Utlåtanden N:is 7 och 8.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 9 och 10 April bordlagda Memorial N:o 29, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i frågor rörande Riksstatsens åttonde hufvudtitel.

1:sta punkten.

Mom. a.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Mom. b.

Utskottets hemställan bifölls.

2:dra punkten.

*Löneförhöjning
åt biträdande
lärare och
lärarinnor i
folkskolor.*

Herr Carlson: Den återremiss, som Första Kammaren beslöt, då denna fråga sist var föremål för Kammarens behandling, afsåg icke sjelfva anslaget, utan de vilkor, som skulle bestämmas för åtnjutandet deraf. De lärare och lärarinnor, för hvilka en löneförhöjning har blifvit ifrågasatt, äro så kallade biträdande lärare och lärarinnor. Hvilka som under denna benämning inbegripas, framgår tydligt af Kongl. kungörelsen den 3:dje December 1875; de äro nemligen sådana lärare, som, utan att vara utexaminerade, undervisa i *folkskolans* ämnen. Skulle man nu för dessa lärare såsom vilkor för erhållande af löneförskott stadga, att de böra aflägga samma prof som lärare i *småskolan*, så skulle detta ingalunda vara ändamålsenligt. Folkskolan har nemligen vid behandlingen af sina ämnen, åtminstone till en stor del, andra sätt att gå till väga än småskolan; den fordrar således en annan förberedelse. Vill man således, hvilket är väl behöfligt, höja ifrågavarande lärares löner, så böra *andra* vilkor föreskrifvas, men därför icke *svårare* än de motsvara, som för småskolelärare föreskrifvits i 1878 års kungörelse. Det är visserligen sant, att dessa mindre skolor endast äro att anse såsom en

nödhjelp för närvarande; men de kunna ännu länge blifva behöfliga, och det är då af vigt, att de lärare, som vid dem anställas, erhålla en för detta ändamål afpassad utbildning. Jag får på grund häraf hemställa, att Kammaren ville med någon förändring i Utskottets förslag fatta följande beslut:

att Riksdagen, i anledning af Herrar C. E. Casparssons och J. O. Boströms ofvan berörda framställningar, måtte för sin del besluta, att hvarje skoldistrikt, som vill öka lönen för biträdande lärare eller lärarinna från 250 till 300 kronor, må ega att utöfver det statsbidrag, distriktet, på grund af Kongl. kungörelsen den 16 Juni 1875, varit berättigadt att erhålla, af statsmedel undfå hälften eller tjugufem kronor af denna lönetillökning, med vilkor att läraren eller lärarinnan genom undergången offentlig pröfning ådagalagt kunska-
per motsvarande dem, som genom Kongl. kungörelsen den 11 Januari 1878 äro stadgade såsom vilkor för ökade lönetillskott; och att för sådant ändamål förslagsanslaget till »lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor» höjes med 22,000 kronor eller från 2,260,000 kronor till 2,282,000 kronor.

Herr Törneblad: Då detta ärende förra gången behandlades inom Kammaren, framstälde samme talare, som nyss uppträdt, ett yrkande, affattadt i ungefär liknande ordalag med det som han nu afgifvit. Kammaren beslöt då på hemställan af flere af dess ledamöter att återremittera frågan till Stats-Utskottet för att der erhålla förnyad utredning. Någon sådan utredning har dock icke kunnat åstadkommas, enär Utskottets förslag blef af Andra Kammaren bifallet, till följd hvaraf Utskottet ej kunde göra något annat än uppmana Första Kammaren att fatta sitt beslut. Det torde således vara nödvändigt att nu något närmare belysa den föreliggande frågan, på det man med bestämdhet må veta hvad man antager eller förkastar. Såvidt jag kan förstå, skiljer sig den föregående talarens uppfattning af frågan i två punkter från Utskottets. Den ena punkten angår sjelfva villkoren för den ifrågavarande löneförhöjningens åtnjutande; den andra rör utslutandet af de i Utskottets hemställan upptagna orden: »bland hvilka inbegripas lärare och lärarinnor vid mindre skolor». Hvad nu först angår denna senare fråga, så upprepar jag hvad redan förra gången nämndes, eller att Andra Kammarens ledamöter i Utskottet ansågo det för tydlighetens skull vara af vigt, att dessa ord blefvo intagna i Utskottets hemställan. Mindre skolor äro, enligt 1853 års kungörelse, likbetydande med småskolor, hvilket namn först fick ett slags officiel giltighet genom kungörelsen af den 11 December 1863. Sedan dess hafva visserligen mindre skolor i dagligt tal erhållit en annan betydelse eller densamma, som gifvits dem i 1875 års kungörelse, hvilken visserligen icke definierar begreppet »mindre skolor», men genom hvad som meddelas i formulären till statistiska uppgifter gifves åt detta uttryck en pregel, som man utan att allt för mycket misstaga sig

*Löneförhöjning
åt biträdande
lärare och
lärarinnor i
folkskolor.
(Forts.)*

Löneförhöjning skulle kunna kalla officiös, om icke officiel. Det är nu med afse-
ät biträdande ende å vigten deraf, att icke någon oklarhet måtte blifva rådande
lärare och i detta afseende, som åtminstone den ene af motionärerna påyrkat,
lärarinnor i att den här ifrågavarande mellanmeningen måtte blifva upptagen i
folkskolor. Utskottets hemställan. För min del vill jag gerna erkänna, att
 (Forts.) någon väsentligare olägenhet i praktiskt hänseende väl icke torde
 kunna befaras genom utslutandet af dessa ord, och jag tror således
 icke, att häri kan ligga något hinder för bifall till den siste tala-
 rens framställning. — Hvad åter angår den andra och viktigare
 punkten, eller frågan om de föreslagna villkoren för lönetillökningens
 åtnjutande, så skulle man visserligen kunna säga, att, om, såsom den
 föregående talaren riktigt anmärkte, dessa mindre skolor endast äro att
 betrakta såsom ett slags nödhjelp, hvilken förr eller senare borde upp-
 höra, det kunde förefalla såsom ett slags fixerande af deras tillvaro, om
 man nu bestämde olika kompetensvilkor för lärarne vid dem och vid
 småskolorna. Men å andra sidan kunde det vara nyttigt nog, om
 Kongl. Maj:t erhöle något friare händer i afseende på de fordringar,
 som kunde göras gällande såväl för de ene som för de andre lärarne.
 Jag medgifver nemligen, att, såvidt som dessa biträdande lärare och
 lärarne vid mindre skolor undervisa förnämligast på folkskolans sta-
 dium, det kan vara nyttigt, att deras bildning och studier rätta sig
 mera efter denna skolas kraf än efter arten af den undervisning,
 som meddelas i småskolorna. Men å andra sidan kan det icke heller
 bestridas, att många af desse lärare hafva mycket att skaffa just
 med undervisningen i dessa sistnämnda skolor, och i detta fall måste
 det äfven anses i någon mån nödigt för dem att veta hvad der skall
 uträttas. En närmare pröfning af dessa förhållanden är dock myc-
 ket svår att verkställa såväl för Utskottet som för Riksdagen; den
 tillhör naturligtvis i främsta rummet Kongl. Maj:t, som ensam kan
 hafva den noggranna detaljkännedom om förhållandena i skolorna,
 utan hvilken något så när antagliga kompetensvilkor för desse lärare
 icke gerna kunna uppställas. Med afseende härpå och då jag före-
 ställer mig, att, om Kammaren nu bifaller den föregående talarens
 yrkande, detta beslut i sjelfva verket skulle leda till att frågan blefve
 underkastad en ytterligare behandling inom Utskottet för åstadkom-
 mande af ett sammanjemkningsförslag, hvarvid afseende kunde fästas
 på möjligheten att bereda Kongl. Maj:t friare händer i förevarande
 hänseende, vill jag för min del icke motsätta mig ett bifall till den
 siste ärade talarens förslag. Jag afstår således från att yrka bifall
 till Stats-Utskottets hemställan och förenar mig med den siste ta-
 laren.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade Herr Tal-
 mannen, att under densamma endast hade yrkats, att mom. b. i 13:de
 punkten af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 12 skulle bifallas med
 följande förändrade lydelse:

»att Riksdagen, i anledning af Herrar C. E. Casparssons och J. O. Boströms ofvan berörda framställningar, måtte för sin del besluta, att hvarje skoldistrikt, som vill öka lönen för biträdande lärare eller lärarinna från 250 till 300 kronor, må ega att utöfver det statsbidrag, distriktet, på grund af Kongl. kungörelsen den 16 Juni 1875, varit berättigadt att erhålla, af statsmedel undfå hälften eller tjugufem kronor af denna lönetillökning, med vilkor att läraren eller lärarinnan genom undergången offentlig pröfning ådagalagd kunskaper motsvarande dem, som genom Kongl. kungörelsen den 11 Januari 1878 äro stadgade såsom vilkor för ökade lönetillskott; och att för sådant ändamål förslagsanslaget till »lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor» höjes med 22,000 kronor eller från 2,260,000 kronor till 2,282,000 kronor».

*Löneförhöjning
åt biträdande
lärare och
lärarinnor i
folkskolor.*
(Forts.)

Härefter framställdes först proposition på bifall till det ifrågasvarande momentet oförändradt, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på detsammans antagande med den af Herr *Carlson* föreslagna förändrade lydelse, hvilken proposition med ja besvarades.

3:dje och 4:de punkterna.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Föredrogs ånyo Bevillnings-Utskottets den 9 och 10 April bordlagda Memorial N:o 13, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 8, angående väckt förslag om förbud mot befordran med post af tidningar och tidskrifter, som innehålla lotteriannonser.

Herr von Koch: Då denna fråga den 17 sistlidne Mars var föremål för Kammarens öfverläggning, omfattade jag, och flere talare med mig, den åsigt, som sedermera också vid beslutets fattande blef den rådande i Kammaran. Genomläser man den vid detta tillfälle förda diskussionen, torde det vara tydligt, att med detta beslut afsågs att göra frågan till föremål för gemensam votering, emedan det annars icke hade tjent någonting till att fatta ett sådant beslut. För min del är jag också fortfarande af den tanken, att Regeringsformens 71 § bör tolkas på sådant sätt, eller åtminstone, om någon tvetydighet i detta afseende nu förefinnes, en gång framdeles måste så tolkas, när man nemligen kommer till den punkt, att man skall stifta en alldeles ny bevillningsförordning. Annars vet jag verkligen icke, huru man skall kunna *i alla dess detaljer* genomföra en sådan lag, om Kamrarne i någon den minsta, men dock oumbärliga detalj deraf skulle stanna i olika beslut. Men då jag nyss erfarit, att en ledamot af talmanskonferensen, för hvilken åsigt jag hyser den största aktning, är af olika tanke med mig i denna fråga, så anser

jag mig nu icke böra göra något yrkande, utan vill för min del låta frågan för denna riksdag falla, i förhoppning att vid ett annat tillfälle Andra Kammarens majoritet skall i själfva hufvudsaken visa sig litet mindre gynnsamt stämd för de tidningsskrifvare, som fortfarande kringgå allmänna lagens bud med hjälp af Tryckfrihetsförordningens tvetydighet.

Öfverläggningen förklarades slutad, och memorialet lades till handlingarne.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets den 10 och 12 April bordlagda Utlåtande N:o 30, i anledning af väckta förslag om anvisande af nationalbelöningar åt deltagarne i den med ångaren »Vega» fullbordade kringseglingen af Asien.

Föredrogs ånyo och bifölls Bevillnings-Utskottets den 10 och 12 April bordlagda Betänkande N:o 14, angående stämpelpappersafgiften, hvarefter anmälde sig och yttrade:

Herr Lagerstråle: Inom Lag-Utskottet är för närvarande föremål för behandling Kongl. Maj:ts proposition angående lagfart, in-teckning och utmätning af jernväg. I det anförande, som af Chefen för Justitiedepartementet afgifvits i afseende på denna proposition vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t, är åberopadt att den-samma innehåller sådana föreskrifter, att det, för den händelse den blifver autagen, torde blifva nödigt att modifiera de i stämpelpappers-förordningen förekommande föreskrifter i afseende på sökt lagfart och sökt in-teckning, nemligen så, att då in-teckning till säkerhet för redan upptagna obligationslån sökes af allenast en obligations-innehafvare, befrielse eller väsentlig lindring i skyldigheten att be-lägga obligationerna med stämpelpapper medgifves, äfvensom att med afseende på den högre köpeskillingen vid försäljning af jern-väg i jernförelse med annan fastighet särskilda grunder bestämmas för stämpelbeläggning af köpebref å jernväg. På det att icke stäm-pelpappersförfattningen måtte från Riksdagen expedieras, innan den fråga, som sålunda blifvit väckt, kommit under Riksdagens pröfning, får jag hemställa, dels att till Bevillnings-Utskottet måtte öfver-lemnas denna min anmälan i sammanhang med det protokollsutdrag, som rörande denna frågas behandling kommer att härifrån till Ut-skottet afgå, dels ock att Bevillnings-Utskottet icke måtte expediera Riksdagens beslut i stämpelpappersfrågan förr, än Riksdagen kommit i tillfälle att pröfva det af Lag-Utskottet ännu icke slutbehandlade Kongl. förslaget rörande lagfart, in-teckning och utmätning af jernväg.

Till denna hemställan lemnade Kammaren, uppå gjord proposition, sitt bifall.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 10 och 12 April bordlagda Utlåtande N:o 34, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till Vexellag samt till förordning om nya Vexellagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall. *Förslag till ny vexellag.*

Herr Peyron: Det är visserligen icke min mening att motsätta mig nu föreliggande förslag till vexellag, men jag kan icke underlåta att för min ringa del uttala, att jag icke kan finna någon af de föreslagna förändringarna innefatta någon förbättring för Sverige. Sverige har hittills haft en vexellag, mot hvilken ej någon anmärkning gjorts; denna lag har varit i alla afseenden tillfredsställande, och således förefinnes efter mitt sätt att se saken icke någon anledning att ändra vår vexellag. Hufvudmotivet för en ändring skulle ligga deri, att det vore önskligt att få en för de tre skandinaviska rikena gemensam vexellag. Huruvida detta skulle vara en så stor fördel, lemnar jag derhän. Skall man hafva gemensam lag med andra länder, borde det väl ske efter internationella öfverenskommelser, så att lagen ej kan i det ena landet ändras utan medgifvande från det andra landet; men äfven i sådant fall blifver det mycket svårt och kommer att stöta på många omständigheter att, om man är missnöjd med en lag, vidtaga de förändringar, som kunna anses nödiga.

Hvad detta förslag angår, har Utskottet redan gjort de anmärkningar, som hufvudsakligen kunna framställas mot detsamma. Utskottet säger härom: »Tvenne punkter i det nya förslaget, nemligen bestämmelserna om vilkor och inskränkingar vid godkännande samt om den så kallade notifikationsskyldigheten, har Utskottet emellertid funnit särskildt anmärkningsvärda.» Det är obestriddt att dessa två förändringar äro olägenheter och icke fördelar i jämförelse med hvad nu är föreskrifvet. Sedan säger Utskottet: »Då fördelen af öfverensstämmande vexellagar i de tre nordiska rikena icke synes böra för oförmälda tvenne bestämmelsers skull äfventyras, finner Utskottet desamma kunna och böra godkännas.» Dessa två hufvudförändringar anser jag komma att medföra ganska mycket obehag och ingalunda vara till gagn; de andra förändringarna må nu vara till någon fördel, fastän jag icke finner dem nödiga. Denna åsigt tror jag äfven delas af dem, som ligga i större affärsrörelse och känna till vexelförhållandena i landet. Inskränkningarna vid godkännande skola säkerligen gifva anledning till obehag deruti, att en köpare, som skulle vilja acceptera en vexel, men med den inskränkingen att, om den är stäld t. ex. på tre månader, han önskar få tiden prolongerad till 4 à 5 månader, icke skulle enligt förslaget kunna verkställa detta på annat sätt än genom att en ny vexel

Förslag till ny utfärdades. Äfven notifikationsskyldigheten kommer att medföra obehöfligt besvär. Jag har för min del velat nämna detta, ehuru jag icke sätter mig emot förslagets antagande.
(Forts.)

Herr Samzelius: Jag ber att få i Kammarens minne återkalla, huru som Riksdagen i underdånig skrifvelse den 9 Maj 1876 anhöll om utarbetande af en fullständig handelslag för Sverige med iakttagande deraf, att, så vidt ske kunde, öfverensstämmelse med motsvarande norsk och dansk lagstiftning blefve åstadkommen. Förevärande förslag innefattar första steget på den bana, som genom nämnda skrifvelse utstakades, och på framgången af detta förslag beror, huruvida Regeringen kan fortgå på denna här anvisade stråten. Att handelslagstiftningen icke bör betraktas uteslutande ur national synpunkt, utan bör mer och mer erhålla karakter af kosmopolitisk lagstiftning är erkänt, ty handeln är till sin natur kosmopolit, och lagstiftningen måste lämpa sig derefter. Skall derför något resultat vinnas i det syfte, som Riksdagen ansett önskvärdt, synes det mig vara af synnerlig vikt att man ej afstår från att slå in på den väg här anvisats. Som bekant, har detta lagförslag redan blifvit framlagdt för representationerna i Danmark och Norge, och efter meddelade underrättelser har förslaget der blifvit antaget. Om ock, på sätt den föregående talaren antydde, inom Sverige icke känts något synnerligt behof af förändring i vexellagstiftningen, så är det dock af vikt för Sverige att, då Norge och Danmark stå i begrepp att verkställa en lagförändring på detta område, alla tre ländernas lagstiftningar så mycket som möjligt närma sig hvarandra och att det sker med hänsyn äfven till grannländernas lagar. Efter hvad af betänkandet inhemtas, ligger den tyska lagen hufvudsakligen till grund för den svenska och äfven för det förslag, som nu blifvit framlagdt. Den tyska lagen är af stor betydelse, emedan den tjenat såsom mönster vid uppgörandet af förslag till likartade lagar icke blott i flere af Europas särskilda länder, utan äfven för en internationel vexellag, afsedd att gälla för hela Europa och Amerika. Sällskapet för kodifikation af den internationella rätten har nemligen uti ifrågavarande afseende lagt den tyska lagen till grund för sina arbeten.

Hvad särskildt beträffar de två olägenheter, som den ärade talaren anmärkte, har Utskottet äfven fäst någon vikt dervid, dock icke så stor, att förslaget därför borde falla. Vidkommande accept och verkan deraf skulle olägenheter följa, om inskränkingar finge ske i accepten. Det skulle nemligen blifva nödigt att då, om flere växelgäldenärer finnas, verkställa protest, om godkännande icke skett ovilkorligt. Det skulle äfven blifva nödvändigt att anställa kraf å den tid, hvarpå vexeln ursprungligen lyder, och att jemväl då protestera för att upprätthålla sin vexelrätt. I Tyskland hafva stadgandena härom i tillämpningen ledt derhän, att mången gått miste om sin vexelrätt; och, efter hvad man har sig bekant, hafva äfven

inom Tyskland betydande röster höjts för en förändring i öfverensstämmelse med det framlagda förslaget. Hvad angår notifikations-skyldigheten finnes den intagen i alla vexellagar med undantag af Sveriges och Finlands. Om än denna notifikations-skyldighet i de flesta fall innefattar ett besvär, medför den utan tvifvel stor fördel och, efter hvad jag fått mig uppgifvet af flere affärsmän, brukas notifikation jemväl i Sverige, fastän föreskrift derom ej finnes; så snart en vaxel icke betalas, skickar man underrättelse derom, om icke för något annat, så af höflighet. För trassenten är det af vikt att så snart som möjligt erhålla kännedom om att hans vaxel ej blifvit godkänd, på det att han ej må behöfva remittera valuta eller draga flere vaxlar på samme person. Äfven för indossenterne är sådant af vikt för att slippa att betala den höga vaxelränta, som i lag föreskrifvits. Då nu påföljden för underlåtenhet att notificera icke är enligt förslaget på långt när så sträng som i nu gällande norska, danska, äfvensom i den engelska rätten, utan endast innefattar skyldighet att ersätta skada och kostnader samt att få vidkännas olägenheten af att erhålla lägre ränta, är väl detta icke så svårt. Bevis om notifikation är ock mycket lätt att åstadkomma, då qvitto på inlemnadt bref är till fyllest, så vida det icke kan styrkas att brevet innehållit något annat. Förslagets olägenheter äro således icke stora, och då antagandet af denna lag otvifvelaktigt skall tjena till gagn icke blott inom det särskilda område, som den afser, nemligen vaxelungänget mellan de tre närbeslägtade folken, utan äfven, och hvad viktigare är, i det afseendet, att denna lag innefattar det första steget till en för dem gemensam handelslagstiftning, som är för Sverige af största behof påkallad, enär vår nuvarande handelslagstiftning är högst ofullständig, så synes mig öfvervägande skäl tala för att förslaget må bifallas, hvarom jag härmed värdsamt anhåller.

*Förslag till ny
vexellag.
(Forts.)*

Öfverläggningen förklarades slutad och Utlåtandet bifölls.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 10 och 12 April bordlagda Äktenskaps af-
Utlåtande N:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition *slutande i visst
fall inför
borgerlig
myndighet.*
med förslag till förordning angående äktenskaps afslutande i visst
fall inför borgerlig myndighet.

Herr Grafström: Att jag icke kan vara ogynsamt stämd för det hufvudsakliga syftet i den här ifrågavarande motionen eller för åstadkommandet af en lagstiftning rörande det borgerliga äktenskapet mellan de personer, som här äro i fråga, torde jag icke behöfva särskildt nämna, åtminstone icke för dem af Kammarens ledamöter, som varit närvarande vid föregående riksdagar. Likväl måste jag öppet bekänna, att jag mot det nu föreliggande lagförslaget hyser de största betänkligheter. Jag har i de förslag, som jag förut

*Äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför
borgerlig
myndighet.
(Forts.)*

i denna fråga framställt, städse förfäktat den åsigten, att, om man åt sådana kyrkans medlemmar, hvilka i juridisk mening ännu tillhöra henne, skulle medgifva rättighet att i vissa fall icke ställa sig kyrkans gällande lagar till efterrättelse, skulle detta i mera eller mindre mån ändra deras ställning till det kyrkliga samfundet. Denna uppfattning har vid föregående riksdagar icke gillats af Lag-Utskottet eller af Kamrarne. Jag kan dock icke frångå min åsigt i detta ämne, då jag är öfvertygad om dess rättighet. Frågan är nemligen den: skall den svenska kyrkan fortfarande aktas och anses såsom ett samfund, erkändt af det borgerliga samhället, men sjelfständigt rörande sig på sitt eget område?

Om den åsigt skulle göra sig gällande, att kyrkolagen kunde suspenderas för hvilken af kyrkans medlemmar som helst, utan att detta hade något inflytande på dennes rättsliga ställning till det kyrkliga samfundet, så skulle i sjelfva verket, såvidt jag förstår, denna kyrkans rätt att bestå såsom ett särskildt samfund i och med detsamma vara upphäfd. Jag vill då fråga, hvartill särskild kyrkostämman och särskildt kyrkomöte skulle behövas. Om kyrkans lagar icke gälla särskildt med afseende på kyrkans medlemmar, så kunna de ju helt enkelt stiftas af Riksdagen; och icke kan jag i sådant fall fatta betydelsen af den särskilda ställning, kyrkolagen har till andra lagar i vårt land, emedan kyrkolagen då skulle upphöra att vara något bestämmande för det kyrkliga samfundet såsom sådant eller alla dess medlemmar, utan endast blifva ett reglemente för kyrkans tjänstemän och för de kyrkliga tjänsternas tillsättning. Icke heller kan jag förstå, att det då skulle vara behöfligt att stifta kyrkolagen genom en särskild delegation af såväl prester som lekmän, tillhörande det kyrkliga samfundet; utan jag tänker mig, att under sådan förutsättning kyrkolagen kan stiftas på samma sätt som andra lagar, som röra andra statens embetsmän. Icke heller förstår jag, allt med samma förutsättning, nödvändigheten af några dissenterlagar. Ty hafva kyrkans medlemmar full frihet att utan någon påföljd frigöra sig från alla kyrkans lagbestämningar, så kunna de också inom hennes eget område bilda hvilka samfund som helst, utan att deras verksamhet på något sätt kontrolleras eller deras kyrkliga ställning rubbas. Det är just med afseende på denna omständighet, hvartill jag i det föreliggande lagförslaget ser en port öppen, som jag mot förslaget hyser de största betänkligheter. Jag vet visserligen, att icke är det uppmuntrande att uppträda såsom den der förfäktar sådana åsikter och såsom den der vill försvara det kyrkliga samfundet i våra dagar; ty många torde glädja sig åt hvarje sak som bidrager att omkullstörta den gamla vördnadsvärda byggnaden, under det andra gent emot henne förhålla sig temligen likgiltiga och på sin höjd anse, att hon kan få existera så länge hon det kan. Litet hvar torde hysa den tanken, att den tid, då hon skall upphöra, icke är långt aflägsen. Att försvara ett sådant samfund kan icke vara mycket uppmuntrande. Nog finnes det i

våra dagar bättre rusthåll att rida för; men jag för min del anser mig böra uttala min öfvertygelse och har nu återkommit till tankar, som jag vid föregående riksdagar, ehuru utan någon verkan, haft äran att frambära.

Äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet.

(Forts.)

Nu säger man, att här är icke fråga om en förändring i kyrkolagen; här är endast fråga om en borgerlig stadga, och det kyrkliga samfundet och dess ställning beröres icke af det föreliggande förslaget. Som bekant är, innehåller förslaget två delar. Den ena delen handlar om, huru förhållas skall med sådana som icke äro döpte, och den andra med sådana som icke begått nattvarden. Hvad nu beträffar den första af dessa båda kategorier, så kunde det väl tyckas som om de, hvilka icke äro döpte, alls icke skulle tillhöra det kyrkliga samfundet; ty man kan ju med allt skäl säga, att den, som aldrig blifvit upptagen i ett samfund, icke heller kan anses höra dit. Likvisst finnes det juridiska fiktioner, hvilka kunna framkomma med högst besynnerliga antaganden, och det har icke saknats sådana personer, som bestämdt uttalat, att de, som icke äro döpte, ändock tillhöra den svenska kyrkan. Domkapitlen hafva visserligen i sina utlåtanden strängt frambållit orimligheten af ett sådant antagande; Högsta Domstolens ledamöter hafva också berört detsamma och, efter hvad mig synes, har såväl Kongl. Maj:t som Utskottet vid formuleringen af lagförslaget med flit undvikit sådana ord, som kunde gifva anledning till förmodan, att man betraktat dem, hvilka icke äro döpte, såsom tillhörande den svenska kyrkan. Om nu så väl vore, att man om denna sak vore fullkomligt öfverens, skulle jag visserligen icke hafva något att säga deremot; ty då vore naturligtvis desses ställning till det kyrkliga samfundet fullkomligt klargjord, emedan de, såsom alls icke hörande dit, ej kunde der hafva någon rättlig ställning. Emellertid torde denna sak icke vara så alldeles klar. Kongl. Maj:t har i sin proposition sagt, att det vore fråga om sådana, som qvarstode i den svenska statskyrkan, och deri ligger ju ett antagande att äfven odöpte skulle tillhöra statskyrkan. Dessutom ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att, om man nu lagstiftade för sådana, som komme att intaga en alldeles ny ställning både till det kyrkliga och det borgerliga samfundet, man väl icke borde förbigå att i lagen beröra denna deras ställning. Som bekant är, finnes det nu med afseende på just detta tre olika kategorier: sådana som tillhöra den svenska statskyrkan och äro inom henne döpte — desse hafva de rättigheter, som tillkomma kyrkans medlemmar —; sådana som, döpte eller icke döpte, med den ena eller andra ceremonien tillhöra visst samfund och stå under dissenterlagen, af hvilken deras borgerliga rättigheter bestämmas; och slutligen sådana som, från början tillhörande den svenska statskyrkan, förklarar, att de ur henne utgått, utan att hafva blifvit upptagna i något af regeringen gilladt samfund. Nu kommer här till en fjerde kategori, nemligen sådana som icke äro döpte. Det vore ju önskligt, såsom jag redan sagt, att desses rättliga ställning

Äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför
borgerlig
myndighet.
(Forts.)

till både det borgerliga och kyrkliga samfundet blefve i allmänhet närmare bestämd, än här skett i ett speciellt fall, nemligen med afseende å deras rättighet att ingå borgerligt äktenskap. Om nu redan genom det Kongl. förslaget detta är oklart, så har det otvifvelaktigt blifvit ännu mera oklart genom Lag-Utskottets förslag; ty i sjelfva verket har Lag-Utskottet genom sin förändring af hvad Kongl. Maj:t föreslagit framkallat en femte kategori. — Jag ber om förlåtelse, om jag i afseende härå är något vidlyftig, men saken är så invecklad, att jag svårigen kan undgå att vara det. — Jag upp-repar då, hvad jag nyss sade. Det är lagstiftadt, först och främst för sådana personer, som tillhöra svenska kyrkan och äro döpte på det sätt, denna kyrka gillar, vidare för dem, som tillhöra dissenter-samfund, vidare för dem, som förklarar sig vilja ur svenska kyrkan utgå, men icke inträdt i annat samfund. Enligt Lag-Utskottets förslag skulle nu de, som icke äro döpte, hafva rätt att ingå borgerligt äktenskap. Men den femte kategorin, som genom Lag-Utskot-tets förändring af den Kongl. propositionen uppkommit, har Lag-Utskottet fränsett, nemligen dem som äro döpta, men icke på det sätt, att det af svenska kyrkolagen gillas. Om dem finnes intet i Lag-Utskottets förslag, och för dem skulle således enligt detsamma ingående af borgerligt äktenskap icke vara tillåtet. Nu kan likvisst af Lag-Utskottets motivering tyckas som om ett dop, förrättadt hurusom helst, skulle kunna anses åt den döpte medföra en rättslig ställning inom det kyrkliga samfundet. Lag-Utskottet har nemligen gjort den upptäckten, att »ett dop icke saknar giltighet allenast därför, att det icke blifvit af kyrkans presterskap eller efter den antagna kyrkoritualen verkställt.» Det är fullkomligt riktigt, att kyrkan gillar ett dop, som icke är förrättadt af kyrkans prester-skap — det veta vi litet hvar — nemligen det s. k. nöddopet, som dock bör anmälas för vederbörande pastor och af honom genom en liten ceremoni bekräftas. Det är också sant, att dop, förrättade inom andra kyrkosamfund, erkännas af den svenska kyrkan; men icke är det därför sagdt, att hvilket dop som helst, förrättadt efter hvilken ritual som helst, skall af kyrkan erkännas såsom giltigt. Jag kommer ihåg, att jag en gång läste, att den utmärkte och vidt beryktade, ehuru besynnerlige italienske frihetshjelten Garibaldi skulle hafva döpt ett barn i frihetens, jemlikhetens och broderlighetens namn. En sådan akt kan väl kallas för ett dop, men icke vill väl Lag-Utskottet påstå, att ett dylikt dop skall kunna af den svenska kyrkan gillas. Och om så skulle vara meningen, har Lag-Utskottet genom sitt påstående på det allvarsammaste sätt ingripit i kyrko-lagstiftningen, nemligen i tredje kapitlet kyrkolagen, som handlar om döpelsen. Då nu genom Lag-Utskottets formulering af lagstad-gandet en sådan oreda och obestämdhet framkallas och då de icke döptes ställning till det borgerliga och kyrkliga samfundet ej genom föreliggande lagförslag blir klargjord, anser jag det vara betänkligt att antaga förslaget.

Hvad vidare beträffar dem, som icke begått Herrans nattvard, har Högsta Domstolen bemödat sig visa, att det förslag, som föreligger, i afseende å deras rätt att ingå borgerligt äktenskap, icke skulle vara någon ändring af hvad stadgas i 15 kapitlet 11 § kyrkolagen. Nu frågar jag: Om det icke föreligger att ändra en enda paragraf i den borgerliga lagen, utan endast och allenast en paragraf i kyrkolagen, har då icke kyrkolagen blifvit ändrad? Det är så besynnerligt att läsa hvad Högsta Domstolens ledamöter i det fallet yttra, att jag får säga, att mitt förstånd står alldeles stilla. Så säger t. ex. ett justitieråd, på sätt inhemtas af det protokoll öfver förhandlingarne inför Domstolen, som åtföljer Kongl. Maj:ts proposition: »Här är icke fråga om att upphäfva eller ändra hvarken 11 § i 15 kapitlet kyrkolagen eller annat gällande lagbud.» Det skulle icke vara fråga om att ändra denna paragraf. Men hvad skall då ändras, om icke just det enda ställe och icke något annat, som är i fråga att ändras? Och likväl säger justitierådet, att det icke är fråga om att vare sig *upphäfva* eller *ändra*, det vill säga på något sätt beröra detsamma. Är denna paragraf således icke ändrad, så gäller den, och gäller den, kan lagförslaget icke på samma gång gälla, ty de äro mot hvarandra stridande. En sådan flinthård juridisk visdom måste jag säga, att jag icke kan begripa. Ett annat justitieråd säger, att här icke är fråga om lysning, utan om trolofning, och det är sant, att 11 § i 15 kap. kyrkolagen handlar om trolofning, men så vidt jag förstår — och jag har dock någon erfarenhet i denna sak, då jag haft äran, att dels såsom ordförande, dels såsom ledamot sitta i Domkapitel, som hafva med dylikt att göra — är lysning trolofning, en åsigt som delas af hvarje prest i riket. Det är visserligen sant, att trolofning kan ingås på annat sätt, men lysning är det vanligaste sättet att trolofva sig i juridisk mening. I skolan fick jag lära, att hvad som gäller för genus äfven gäller för species, men det får man här lära sig icke vara fallet; ty, som sagdt, ett justitieråd säger, att paragrafen handlar om trolofning, men icke om lysning.

Nu kan man visserligen mot detta invända, att Lag-Utskottet aldrig berört frågan, huruvida detta är en kyrkolagsändring eller icke, och att det således är obehörigt af mig att derom yttra mig, då denna sak icke nu föreligger till afgörande. Men om Första Kammaren i dag skulle antaga detta förslag utan att meddela yttrande, huruvida frågan är af kyrkolags natur eller icke, så skulle det kunna inträffa, och jag vågar till och med med visshet påstå att det skall inträffa, att vid nästa riksdag till Konstitutions-Utskottet inlemnas en anmälan mot Chefen för Justitiedepartementet, därför att han förordat ett förslag till lag, som strider emot kyrkolagen, utan att på det sätt Regeringsformen föreskrifver hafva deröfver hört kyrkomötet. Att en sådan anmälan kommer att ske, tror jag mig, som sagdt, kunna med visshet påstå. Hvad jag deremot icke vet är, huru Konstitutions-Utskottet kommer att upptaga

*Äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför
borgerlig
myndighet.
(Forts.)*

*Aktenskaps af-
slutande i vissi
fall inför
borgerlig
myndighet.
(Forts.)*

denna anmälan, men det torde vara tillåtet att tänka sig möjligheten af att Konstitutions-Utskottet skulle anse, att här icke iakttagits de lagar, som gälla i landet och således mot Justitieministern föreslå en anmärkning, som måhända äfven denna Kammare kunde finna behörig. Om så skulle hända och detta ärende komma till Kammaren för att afgöras, skulle icke Kammaren genom antagandet af detta förslag, i hvilket ligger, om ej tydligen utsagdt, dock gömdt ett erkännande af att denna lagförändring icke är en förändring af kyrkolag, hafva redan i år gifvit på hand att erkänna hvad egentligen tillkommer nästa riksdag att afgöra, och skulle icke en justitieminister med allt skäl kunna säga, att, då Kammaren antagit ett sådant förslag, Kammaren i det stora hela erkänt det procedere, som han ansett vara det rigtiga? Äfven från denna synpunkt hyser jag stor betänklighet för att tillstyrka bifall till detta förslag. Jag tror nemligen att det är ytterligt viktigt för ett folk, som vill bevara sin frihet, att noga hålla på hvad lagen bestämmer, äfven i det minsta. Jag ber att få omtala ett intryck i denna väg, som jag sjelf haft. När jag första gången framträdde till Talmannen i denna Kammare för att aflemna min voteringsedel, hade jag, okunnig om hvad lag stadgar, vikt densamma, och erinrades af den dåvarande Talmannen, att sedeln skulle vara rullad. Jag tänkte för mig sjelf, att det var en småaktig anmärkning, men ju mer jag tänkte derpå, desto bättre förstod jag, huru viktigt det är, att i minsta detalj iakttaga, hvad lag bestämmer; ja, jag anser detta vara det enda sättet för ett folk att bevara sin frihet; ty gifver man en gång efter något, gifver man snart efter mera inom kort, och derefter allt oftare gör man en lex in casu, och snart finnes icke längre något skydd för en minoritet gent emot majoriteten. Jag vill således lägga Kammaren på hjertat att icke i denna fråga förbise den rättighet, som enligt gällande lag tillkommer den svenska kyrkan, och således hellre utsätta sig för att saken kommer att fördröjas genom att kyrkomötet också varder deröfver hördt än alldeles frånse denna kyrkomötets rätt, som jag för min del måste finna alldeles obestriddig. Det finnes ett latinskt ordspråk, som säger: *serva ordinem et ordo te servabit*, och det har sin fulla tillämplighet här.

Jag skulle yrka återremiss, om jag kunde hoppas, att Lag-Utskottet skulle ändra sin uppfattning och i stället för sin formulering antaga den af Kongl. Maj:t föreslagna ordalydelsen samt tillika uttala, att denna fråga är en kyrkolagsfråga, hvaröfver således kyrkomötet bör höras; men då jag icke har någon förhoppning om, att detta skall ske, måste jag yrka afslag. Jag har dertill ännu ett skäl, som jag ber att nu få omtala. Då jag först började motionera i denna sak, gälde den uppfattning, att lysning till äktenskap icke kunde beviljas åt andra separatister än sådana, som tillhörde ett af Kongl. Maj:t erkändt separatistiskt religiöst samfund, men sedermera har den åsigt börjat göra sig gällande, att för erhållande af sådan lysning endast behöfves, att personen i fråga an-

mälde, att han ville ur kyrkan utträda; och denna omständighet har borttagit mycket, ja, jag vågar säga den största delen, af den konflikt, som förr egde rum; ty hvad beträffar baptisterna, och det är i första rummet just dessa, som hafva vållat detta lagstiftande, så hafva de i allmänhet ingen betänklighet att förklara, att de icke tillhöra den svenska kyrkan, men hysa deremot stor betänklighet för att ordna sig till ett religiöst samfund, som på ett eller annat sätt skulle stå under Kongl. Maj:ts uppsigt. Men då af en sådan person icke fordras annat än att han erkänner, det han icke tillhör svenska kyrkan, för att lysning till äktenskap må honom beviljas, är, som sagdt, konflikten till största delen bortfallen. Då jag vid sådant förhållande icke kan inse nödvändigheten af att antaga förslaget just nu och dertill komma mina betänkligheter mot detsamma, vågar jag uttala den förhoppning, att Kammaren måtte afslå Utskottets förevarande förslag.

Äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet.
(Forts.)

Herr Ekstedt: Det är med djupt bekymmer jag för min del sett detta lagförslag framläggas, och jag är öfvertygad om, att detta bekymmer delas icke allenast af den allra största delen af Sveriges presterskap, utan äfven af den största delen utaf svenska kyrkans verkliga medlemmar. Det må därför icke förundra, att jag finner mig föranlåten att beklaga, det ett sådant lagförslag kunnat utgå från den högsta *kyrkliga* myndigheten i vårt land. Då nu Lag-Utskottets förslag egentligen endast i formen skiljer sig från det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget, tillåter jag mig att i de anmärkningar, jag ber att få framställa, icke skilja på de båda förslagen, då mina anmärkningar endast gälla sak.

Det är hufvudsakligen i tre afseenden jag funnit skäl till anmärkningar emot detta lagförslag. Först och främst anser jag, att genom detsammans upphöjande till lag den kyrkliga oordningen i vårt land skulle komma att blifva konstant. Vidare anser jag det innebära ett sätt att legalisera uppenbar hedendom inom kyrkan; och slutligen kan jag icke finna annat än att kyrkomötets rätt genom lagförslaget framläggande endast och allenast såsom *civil* lag blifvit kränkt. — Jag sade, att förslaget är egnadt att stadfästa den kyrkliga oordningen i vårt land. Ingen lär väl neka, att det är ett bevis på stor kyrklig oordning, att personer, som icke vilja underkasta sig kyrkans lagar och ordningar, likväl i vissa afseenden skola anses tillhöra kyrkan, ega påkalla dess tjänst i vissa mera yttre åtgärder af civil natur och åtnjuta dess förmåner. Ett sådant förhållande kan dock anses drägligt, så länge det kan betraktas såsom något öfvergående, ja, då tillhör det till och med den kristliga kärleken att hafva tålmod och bida tiden. Men annorlunda blir förhållandet, om man vill gifva lagens helgd åt sådana ordningar eller rättare ordningar; det är det samma som att göra en sådan ordning konstant. Man har visserligen velat betrakta denna lag endast såsom undantagslag; men min öfvertygelse är, att den med ti-

Äktenskaps af- den icke kommer att verka såsom undantagslag, utan att den tvärt- slutande i visst om kommer att blifva mycket anlitad och använd; ty hvar är grän- sen? En person behöfver ju endast säga, att han icke vill under- kasta sig kyrkans lagar och ordningar, att han icke vill döpa sina barn, icke gifva dem någon religiös uppfostran, icke låta konfirmera dem, och han måste genast räknas till undantagskategorin. Då uppstå i sjelfva verket två slags medlemmar inom kyrkan: sådana som skola anses skyldige att iakttaga kyrkans lagar och ordningar, och sådana som icke äro skyldige att iakttaga dem. Jag frågar: är icke detta upprörande för rättskänslan och kan något samhälle i längden fördraga ett sådant förhållande, det må nu vara borgerligt eller kyrkligt samhälle? Jag är icke någon vän af en s. k. lagisk kristendom. men intet samhälle kan bestå utan ordning.

Jag sade vidare, att lagen är egnad att legalisera öppen heden- dom inom kyrkan. Denna anmärkning sammanhänger ganska nära med den föregående, men är till viss grad af annan art. Heden- dom inom kyrkan — det låter ju ganska underligt, ty begreppen hedendom och kyrka skulle väl upphäfva hvarandra; men, *mirabile dictu*, konsekvensen är dock gifven, ty om en person icke är döpt och icke tillhör något kristet trossamfund, hvad är han då annat än en hedning? Dopet är nemligen det medel, Frälsaren anvisat för att en menniska skall blifva införlifvad med honom och hans församling. »Gån ut,» sade han, »och gören allt folk till mina lär- jungar, i det I döpen dem i Faderns, Sonens och den Helige Andes namn, och lären dem hålla allt, det jag hafver eder befalt.» Jag får kanske icke besvära Kammaren med flere citat ur bibeln, men ett par till kan jag måhända tillåta mig. Frälsaren har ock sagt: »Utan en varder född af vatten och andan, kan han icke gå in i Guds rike», och en Herrans apostel säger: »I, som döpte ären till Kri- stum, hafver eder iklädt Kristum». Kan då någon med skäl komma och säga, att en icke döpt person i något afseende tillhör Kristi för- samling? Jag vet väl, att ett undantagsförhållande kan gifvas; ty det kan hända, att en menniska utan sitt eget förvållande och emot hennes egen önskan, om den kunnat uttalas, kan gå miste om dopet, men likväl genom ordets hörande komma till tro på Guds Son, och hon är då en medlem af Kristi församling; med dopet är dock det normala medlet, hvarigenom nya medlemmar upptagas i denna för- samling. Man säger äfven, att lagen egentligen är ämnad för den baptistiska rigtningen inom kyrkan; men lagen gifver icke sådant vid handen, lagen är allmän, och, såsom jag redan nämnt, behöfver en person endast säga nej till att i något afseende underkasta sig de viktigaste af kyrkans ordningar, för att han skall räknas till undantagskategorin. När nu den ena generationen efter den andra får växa upp uti dessa förhållanden, så är det tydligt att kyrkan, om den då består, kommer att sluta uppenbar bedendom inom sitt sköte. Det måste ju vara djupt kränkande för den svenska kyrkan att nöd- gas mottaga en sådan lag, utan att ens blifva derom hörd. Härmed

Äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför
borgerlig
myndighet.
(Forts.)

öfvergår jag till den tredje anmärkningen, eller att kyrkomötets rätt blifver kränkt genom denna lag. Det bör icke finnas någon tvekan i detta afseende för den, som vet hvad kyrkolagen innehåller och icke vill deri inlägga annan mening, än som uttryckligen står der. Ty att detta förslag är ämnadt att upphäfva eller förändra 11 § af 15 kap. Kyrkolagen, der det stadgas, att ingen må trolofvas, som icke kan Luthers lilla katekes och hafver begått Herrans nattvard, lärar väl vara uppenbart; och då dopet ovilkorligen förutsättes hos den, som vill begå Herrans nattvard, så är ock klart att kyrkolagen förutsätter, att ingen får ingå äktenskap, som icke är döpt. Kyrkolagen har icke kunnat tänka sig det förhållande, att en icke döpt person, hvilken likväl skulle anses tillhöra svenska kyrkan, skulle kunna ingå äktenskap. — För öfrigt har alltid lagstiftningen om äktenskap ansetts beröra kyrkans förhållanden, och äktenskapet sjelft har ända ifrån kristendomens äldsta tider betraktats såsom en kyrklig akt. Detta lär icke kunna bestridas, och jag kan därför inskränka mig till att hafva påpekat detta förhållande, emedan deraf framgår, att lagen är af kyrklig natur och att kyrkomötets rätt måste blifva kränkt, om lagen undandrages dess pröfning. Men hvarför vill man då icke hålla sig till hvad lag och rätt i detta afseende bestämmer? Är man rädd för kyrkomötet, så oskyldigt det än är? Visserligen medgifver jag, att det kan vara rätt kinkigt att numera komma någon väg i kyrkolagstiftningsfrågor, sedan icke mindre än fyra myndigheter skola deröfver höras. Det är icke så lätt att slippa igenom en sådan skärseld; ty hvad Riksdagen vill, det vill icke alltid kyrkomötet och hvad kyrkomötet vill, vill nähända icke Riksdagen; hvad Kongl. Maj:t vill — detta kan ibland vara svårt nog att komma under fund med, men onekligen har äfven Kongl. Maj:t sin vilja och denna delas icke alltid af kyrkomötet och Riksdagen; dertill kommer, att hvad Första Kammaren vill, det vill icke alltid Andra Kammaren och hvad Andra Kammaren vill, vill icke alltid den Första, och sålunda måste dessa fyra viljor verkligen blifva ganska svåra hinder för kyrkliga reformer. Detta förhållande anser jag vara att beklaga; men hvem skall då gifva vika? Nog förefaller det besynnerligt, om den egentliga kyrkliga myndigheten skall vara den, som bör gifva vika i kyrkliga frågor. Jag är ingen beundrare af vår statskyrka, allra minst i dess senaste utvecklingsskede, och ännu mindre är jag vän af kyrklig despotism och ofördragsamhet, jag älskar frihet äfven i dessa saker, men en verklig frihet, som har lag och rätt till skydd för den ene såväl som för den andre, för samhället såväl som för individen. Vår tids sektmakare älska dock icke en sådan frihet; de älska endast frihet för sig sjelfva, frihet att rifva ned och för att så mycket lättare kunna blotta kyrkans skam vända de sig till Kongl. Maj:t i ödmjuka later med anhållan om nedrifvande af det ena eller andra stödet för kyrkan för att sedan kunna med så mycket större styrka säga: »se hvilken sköka, se huru hon bolar med

Äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet.
(Forts.)

Äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför
borgerlig
myndighet.
(Forts.)

verlden, se huru vingården är nedtrampad!» Jag tror icke, att det ännu står så illa till, ehuru förhållandena kunna gifva anledning till djupa bekymmer; jag tror att Herrans nåd ännu icke vikit från nordanlanden; men skulle den heliga dufvan redan hafva börjat ställa sin flygt ifrån vårt svenska Zion, då blir det tid för dem, som vilja frälste varda, att gå ut från det förverldsligade Jerusalem, på det de icke må gå miste om det Jerusalem, som ofvantill är, d. v. s. gå ut från vår förverldsligade kyrka och bilda ett kyrkosamfund, der Guds ord och tillsägelser hållas i mera helgd. För min del tror jag dock icke, att den tiden ännu är inne, och jag hoppas, att denna Kammare måtte sätta aktning för lag och rätt högre än alla menckliga konsiderationer, de må komma ofvanifrån eller nedanifrån. Jag yrkar afslag å det föreliggande lagförslaget.

Herr Statsrådet Almqvist: Hvad som hittills inom denna Kammare hufvudsakligen blifvit anmärkt mot det föreliggande lagförslaget går derpå ut, att ändring derigenom skulle ske i kyrkolagens stadganden. Men att jemväl inom presterskapet en sådan mening icke allmänt delas, derom ber jag få åberopa en framställning, som till Kongl. Maj:t inkom, jag tror vid slutet af år 1878, och i hvilken ett stort antal prestmän, såväl kyrkoherdar som komministrar och extra ordinarie tjänstemän i kyrkan, hos Kongl. Maj:t anhöllo, att det måtte förklaras, att underlåtet begående af nattvarden icke utgör hinder för ingående af äktenskap. Denna petition är ännu icke afgjord, men torde kunna anses tillräckligt besvarad, om det nu förevarande lagförslaget bifalles. Öfver nämnda framställning hördes domkapitlen i riket, och jag har antecknat mig till minnes ett yttrande i ämnet af domkapitlet i Karlstad. Der säges bland annat:

— — Vill den borgerliga lagstiftningen jemväl för medlemmar af den svenska kyrkan, som icke begått Herrans Nattvard, bereda tillfälle till äktenskaps ingående, då må dertill väljas en utväg, som icke nödgar kyrkan att helga detta förbund, — en utväg som kyrkan måste beklaga, men hvilken hon icke kan förhindra, nemligen civiläktenskapet.

Det förslag, som nu är förenål för pröfning, framlades af mig inför Kongl. Maj:t med det uttryckliga förklarande, att jag ansåg det böra betraktas såsom civillag. Denna åsigt har blifvit gillad af Högsta Domstolen och af Lag-Utskottet utan skiljaktighet; och blir den nu äfven gillad af Riksdagen, så torde väl ingen fara förefinnas för att någon anmärkning skall drabba mig för förslagets framläggande, såsom här blifvit förespegladt. Man må besinna, att äktenskapet är i sig sjelft en borgerlig inrättning; äktenskapet fans före kristendomen; och äktenskap ingingos utan vigsel i vårt land långt efter det landet blifvit kristet. Vigsel har således icke ursprungligen varit något vilkor för ett giltigt äktenskap. När det nu visat sig, att inom kyrkan finnas medlemmar, hvilka presterskapet på grund af kyrkolagens föreskrifter icke vill eller får viga, ehuru de i öfrigt äro

behöriga att ingå äktenskap, så lär det väl vara nödvändigt att bereda utväg för desse svenske medborgare att på annat sätt avsluta giltigt äktenskap. Jag kan icke finna, att, såsom af en talare nyss nämndes, derigenom skulle uppstå någon kyrklig oreda; men hvad som är säkert, är att, om det förhållande finge fortfarande ega rum, som nu lär ofta och i många delar af landet förekomma, nemligen att de personer, hvarom här är fråga, ingå äktenskapliga förbindelser utan att kunna erhålla någon kyrklig vigsel eller annan laglig bekräftelse på dessa förbindelser, så skulle derigenom uppkomma en borgerlig oreda af den beskaffenhet, att något måste göras för att förekomma densamma. Desse makar veta icke om de äro äkta makar, deras barn icke om de äro äkta barn, och de, som med dem ingå aftal, känna ej deras ställning inför lag eller deras rättsförhållanden i afseende å giftorätt, arfsrätt, målsmanskap o. s. v. Då nu det förslag, som föreligger, är uppgjordt i full öfverensstämmelse med Riksdagens båda Kamrars mening, sådan denna uttryckts i den skrifvelse till Kongl. Maj:t, som grundlagt förslaget, kan jag icke tro annat, än att äfven innevarande Riksdag skall godkänna detsamma.

Äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet.
(Forts.)

Herr Lagerstråle: Nog får man stundom under diskussioner här i Kammaren höra egendomliga skäl framhållas för åsigter, som af särskilda talare förfäktas; men jag får erkänna, att förr än i dag har jag aldrig hört åberopas att den påföljd, som under en kommande riksdag antages skola drabba en föredragande i konungens råd, för dess tillstyrkan af ett lagförslag, borde utgöra skäl för ett beslut, som skall af den nu församlade Riksdagen om samma lagförslag fattas. Ingen af oss lär väl kunna förutspå, hvad under en kommande riksdag skall inträffa, och så länge en dylik ofullkomlighet är allmän, lär väl den ärade talaren, som begagnat förenämnde argumentation, icke få många att följa sig i spåren.

Den frågan, huruvida det föreliggande förslaget är att hänföra till kyrkolag eller icke, är obestriddigen grannlaga och svår att med bestämdhet uttala sig om. Inom Lag-Utskottet hafva framstälts olika åsigter, dels derutinnan att det vore ett ovillkorligt åliggande för Utskottet att uttala sig i frågan, dels att denna fråga nu icke föreläge, enär till Lag-Utskottet endast blifvit remitterad en Kongl. proposition om stiftande af en civillag, och dels att man under inga förhållanden borde i ämnet något uttala. En följd af dessa olika åsigtens sammanjemkning har varit, att man inskränkt sig till ett uttalande endast derom, huruvida det framlagda förslaget, sådant det lyder, skulle ingå i en civillag eller icke. För min del tillhör jag emellertid den kategori, som ansett det vara sin pligt att pröfva, huruvida förslaget innebär en förändring i kyrkolagen; men jag kan för min del icke finna, att så är förhållandet. Hvad är det för en lagbestämmelse, som skulle blifva rubbad genom detta förslag? Jo, säger man, det är den som förekommer i 15 kap. 11 § i Kyrkolagen, der det heter: »och skall ingen trolofvas, som icke kan

Äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför
borgerlig
myndighet.
(Forts.)

Lutheri catechismum och hafver begått Herrans Nattvard», och i samma kapitel föreskrifves vidare, hvad som skall iakttagas för ingående medelst vigsel af äktenskap. När denna lag och när vår civillag stiftades, fans icke något annat honorabelt sätt för äktenskaps ingående än det som genom kyrklig vigsel skulle helgas. Men sedan dess har inom lagstiftningen utvecklats sig den åsigten, att för de borgerliga rättigheternas bestämmande må i vissa uppgifna fall finnas ett s. k. borgerligt äktenskap, som kan fullbordas utan den presterliga vigseln. Redan uti 1873 års författning upptagas flera olika kategorier, inom hvilka det borgerliga äktenskapet kan ega rum, en del med valfrihet mellan detta och det presterliga, men en annan del ovilkorligen. Nu säger man, att den föreslagna lagen innefattar icke någon förändring i den civila lagen. Det är sant, men den innefattar ett tillägg till den civila lagen, och den innefattar icke någon förändring i den lag, som utstakar formerna för sådan trolofning och sådant äktenskaps ingående med presterlig vigsel, som i kyrkolagen omförmälas. Hufvudsakligen på denna grund sluter jag mig till dem, som icke anse det föreliggande förslaget vara en förändring i kyrkolagen utan ett tillägg till gällande civillag, och jag skulle för min del tro, att äfven de, som uttalat sig i motsatt riktning, skulle, om frågan gälde att stifta ny civillag och ny kyrkolag, icke till den senare hänföra de föreskrifter, som bestämma rättigheten att ingå borgerligt äktenskap. Afgörandet häraf bör väl tillkomma de myndigheter i samhället, som stifta civil lag. Kyrkolagen åter må innehålla de vilkor, under hvilka det ingångna äktenskapet kan vinna bekräftelse under de former, som kyrkolagen utstakar. Det må nu anses, att denna min åsigt icke är öfverensstämmande med den uppfattning, som är rådande inom kyrkan; men då bör å andra sidan icke förbises, att samma åsigt varit uttalad af män, hvilka äfven böra få hafva sitt ord med i laget, då fråga är om lagstiftning. Inom Högsta Domstolen och i Statsrådet har den uppfattningen gjort sig gällande, som jag nu omnämmt, och det torde då kunna försvaras, om en ledamot af Lag-Utskottet slutit sig till densamma.

Man skulle af hvad här blifvit yttradt kunna tro, att sjelfva innehålllet i denna lag vore förenadt med någon stor våda, eller att lagen på det presterliga området allmänligen betraktades med färliga. Men öfver det förslag till lagstiftning, som Riksdagen begärt och som Kongl. Maj:t hade för afsigt att framlägga och i afseende hvarå sedermera lagtexten ursprungligen var affattad sålunda: »vill någon som icke blifvit döpt och som icke begått Herrans Nattvard, men dock icke ur svenska kyrkan utträdt, ingå äktenskap, må det afslutas inför borgerlig myndighet» o. s. v. hördes domkapiteln, och endast två eller tre af dem hade deremot något att anmärka; alla de öfriga tillstyrkte utfärdandet af den äskade lagen. Man må då väl icke kunna föreställa sig, att meningen nu är att på den civila lagstiftningens område införa en lagbestämmelse, som skulle vara af vä-

da för kyrkans bestånd, stadfästa befinthlig oreda och införa uppenbar hedendom i kyrkan. En lag, som kan hafva sådant till följd, kunde väl icke vara till sitt syfte tillstyrkt af de myndigheter, som hafva att bevaka kyrkans rätt. Den formella frågan kan visserligen hafva sin betydelse, men med afseende på lagens lämplighet och giltighet kan den väl icke uteslutande så upphöjas, att man behöfver utmåla lagen med de svartaste färger för att göra ett försök att få den förkastad.

Den förste ärade talaren anmärkte emot den förändring, Lag-Utskottet föreslagit, att denna antydde, att man inom Utskottet hade den uppfattningen, att ett dop skulle med full giltighet kunna ske på hvilket sätt som helst och under det största gäckeri. Så lättsinnigt har dock frågan icke varit inom Lag-Utskottet behandlad. Lag-Utskottet har icke sagt annat, än att inom den svenska, liksom inom de flesta andra kristna kyrkor antages, att ett dop icke saknar giltighet *allenast* därför, att det icke blifvit af kyrkans presterskap eller efter den antagna kyrkoritualen verkställt. Det kan vara under fullt allvarlig sinnesstämning verkställt af någon annan än svenska kyrkans prest och efter någon annan ritual än den af svenska kyrkan fastställda och ändå betraktas såsom ett behörigt och riktigt fullgjordt dop.

Såsom jag förut nämnt, innefattar lagförslaget endast ett tillägg till den redan befinthliga lagstiftningen om borgerligt äktenskap. Förutom hvad uti en särskild författning är stadgad om äktenskap emellan jude och kristen, finnes i 1873 års förordning borgerligt äktenskap tillåtet, då äktenskapet skall ingås mellan personer, som tillhöra särskilda främmande religionssamfund med sådant presterskap, som konungen tillåtit att förrätta vigsel; det är tillåtet emellan medlem af svenska kyrkan och bekännare af främmande kristen troslära och det är vidare tillåtet mellan personer, som icke tillhöra svenska kyrkan och icke heller något främmande tillåtet religions-samfund. Det är således ganska omfattande kategorier, inom hvilka borgerligt äktenskap redan är medgifvet, och nu är endast fråga om att utsträcka tillåtelsen till sådana personer, som finnas inregistrerade i kyrkans böcker, men icke äro så fästade vid kyrkan, att de iakttaga hvad som efter kyrkoordningen rätteligen bort af dem fullgöras. Måne de därför böra förvägras att ingå äktenskap, då i öf-
rigt intet hinder därför förefinnes?

Då Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet icke uttalade sig rörande den af Lag-Utskottet föreslagna förändringen och således icke heller motsatte sig densamma, vågar jag antaga, att den af honom gillades och hemtar deraf ett ytterligare skäl för min anhållan om bifall till det af Lag-Utskottet framställda förslag.

Herr Grafström: Först skall jag be att få förklara, hvilket jag förut redan gjort, att jag har ingenting emot Kongl. Maj:ts lag-

*Äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför
borgerlig
myndighet.
(Forts.)*

Äktenskaps af-
slutande i vissi
fall inför
borgerlig
myndighet.
(Forts.)

förslag, så vidt dertill bifogas det uttalande, att äfven kyrkomötet skall höras för att denna förändring skall blifva gällande. Jag har yttrat mig mot Lag-Utskottets ändring af Kongl. Maj:ts förslag och jag anser fortfarande denna ändring så betänklig, att jag alls icke vill vara med om att antaga densamma. Kongl. Maj:t har dock — åtminstone så vidt jag förstår — bestämdt definierat hvad som menas med dop, då det talas om den, som icke inom svenska kyrkan blifvit döpt. Meningen dermed kan icke vara någon annan än att det är fråga om dop, som svenska kyrkan icke gillar. Och vi veta väl, att hon gillar dop, som icke skett efter hennes ritual och under de ceremonier, kyrkohandboken föreskrifver, endast det som är det väsentliga för ett kristligt dop blifvit vid den iakttaget. Lag-Utskottet åter har icke sökt att på något sätt definiera begreppet dop utan säger blott »den som ej blifvit döpt». Således återstår den frågan: har den som väl blifvit döpt, men som icke blifvit döpt på sådant sätt, att svenska kyrkan kan gilla dopet, rättighet att ingå äktenskap eller har han det icke? Så vidt jag förstår, har Lag-Utskottet i högst väsentlig mån inskränkt det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget, så att såsom en följd af dess ändring framgår, att personer, som väl blifvit döpta men icke så att svenska kyrkan gillar deras dop, ej kunna ingå borgerligt äktenskap. Jag skall äfven be att vördsamt få vända mig mot hvad den ärade Justitieministern har anfört. Han lade mycken vikt derpå, att en petition, under-tecknad af både prester och lekmän, blifvit till Kongl. Maj:t inlemnad derom, att de, som icke blifvit döpte och icke begått Herrans Heliga Nattvard, skulle få ingå borgerligt äktenskap. Att en petition i hvilken syftning som helst kan till Kongl. Maj:t framlemnas, veta vi alla; och åt petitionen i och för sig torde väl icke kunna tillerkännas stor betydelse. Vidare har Herr Justitieministern lagt vikt på, att, då Domkapitlen med anledning af petitionen blifvit hörda, de icke yrkat på att lagförslaget skulle kyrkomötet delgifvas; de hafva gått in på, att borgerligt äktenskap skulle få ingås af de ifrågavarande personerna, men de hafva icke uttalat att det vore en kyrkolagsfråga. Jag vill derpå endast svara, att man vanligtvis iakttager den ordning med afseende på infordrade utlåtanden till Kongl. Maj:t, att man inskränker sig till att svara på den fråga, som blifvit framställd, och icke berör något annat. Det förelåg icke för Domkapitlen att svara derpå, huruvida förslaget var en kyrkolagsfråga eller icke; det kunde de väl förutsätta, att Regeringen sjelf skulle kunna inse; de ville icke yttra sig derom, och deri ligger förklaringen öfver att de icke vidare hafva uttalat sig i denna sak. Jag är öfvertygad, att, om Regeringen i närvarande stund skulle framställa förfrågan till Domkapitlen, huruvida detta lagförslag är en kyrkolagsfråga eller icke, Regeringen skulle erhålla det svaret, att det visserligen är en kyrkolagsfråga. — Jag har blifvit klandrad för det jag tillät mig yttranden i afseende på eventualiteter. Det är sant att ingen kan veta hvad som kan komma att ske; likvisst

tror jag, att man icke bör lagstifta på sådant sätt, att man framkallar obehagliga förvecklingar. — Jag skall nu be att få fästa uppmärksamheten på en annan eventualitet. Högsta Domstolen säger — och en ärad talare har också yttrat sig i samma riktning — att detta lagförslag icke innebär någon förändring i gällande kyrkolag, och det må så vara. Man kan ju antaga det. Således gäller kyrkolagen, efter som han icke blifvit förändrad. Nu har Kongl. Maj: med kyrkomötets hörande och dess samtycke fastställt, huru kyrkoherde skall förhålla sig i afseende på främmande trosbekännare. § 4 i Kongl. Förordningen af den 31 Oktober 1873 lyder nemligen: »Kyrkoherde i församling, tillhörande svenska kyrkan, åligger att i afseende å främmande trosbekännare, jemte iakttagande af hvad kyrkolag stadgar, fullgöra hvad honom genom allmän lag eller författning föreskrives». Således har kyrkoherden genom denna förordning fått bestämda förhållningsorder, huru han skall bete sig med afseende på sådana personer, som äro främmande trosbekännare. Han skall med afseende på dem fullgöra hvad allmän lag eller författning föreskrifer. Här åter är frågan om huru förfaras skall med sådana, som icke äro främmande trosbekännare. Med dem skall förfaras efter hvad kyrkolag bjuder. Om nu, efter som kyrkolagen kap. 15 § 11 naturligtvis fortfarande gäller, någon medlem af svenska kyrkan kommer till en kyrkoherde och begär lysning och denne, på grund af föreskrifterna i nämnda paragraf vägrar att afkunna lysning, så kan denna embetsåtgärd öfverklagas på administrativ väg, och då är det antagligt, att denne kyrkoherdes åtgörande ogillas; men hans embetsåtgärd kan äfven öfverklagas på juridisk väg, och det vore högst intressant att veta, men är mycket svårt för oss att här kunna afgöra, huru en svensk domare i detta afseende skulle tillämpa lagen. Jag tror dock för min del, att den som, när fråga är om svenska kyrkans medlemmar, följer det lagstadgande, som Högsta Domstolen själf förklarar icke vara upphäfdt, icke skall kunna af någon domare fällas. Man kan ju på ett sådant fall tillämpa hvad dissenterlagen bjuder om iakttagande af hvad allmän lag bjuder. Nu synes det mig vara i hög grad farligt att stifta lagar af den beskaffenhet, att de kunna framkalla sådana förvecklingar, och jag hade derföre helst önskat, att denna fråga kunnat blifva till Lag-Utskottet återremitterad i syfte att få Kongl. Maj:ts förslag antaget i oförändradt skick och att derjemte skulle afgifvas ett uttalande om att saken borde hänskjutas till kyrkomötet. Då hade det varit tillfälle för kyrkomötet att göra vissa bestämmelser och tillägg, hvarigenom sådana förvecklingar som de nyss nämnda hade förekommit; och jag för min del kan icke anse annat än att detta för saken själf skulle hafva varit i hög grad välgörande. Men då det nu i detta fall icke finnes någon utsigt att Lag-Utskottet skulle gå så tillväga och då det dessutom, på grund af de skäl jag förra gången, då jag hade ordet, angaf, icke torde vara någon brådska att få en lagförändring i detta hänseende, anser jag mig fort-

Äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet.
(Forts.)

*Äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför
borgerlig
myndighet.*
(Forts.)

farande böra yrka afslag. Jag skulle endast vilja tillägga en enda sak. Här har blifvit sagdt, att det endast är fråga om borgerligt äktenskap. Nu frågar jag: när ett förslag föreligger, som talar om dop och om nattvardsgång, kan man då anse, att detta förslag endast behandlar borgerliga angelägenheter? Det är ju alldeles uppenbart, att här vidröras sådana saker, som inom det kyrkliga samfundet hafva en betydelse, men som *icke* böra hafva någon sådan betydelse, der frågan är att stifta lag i rent borgerligt syfte. Om ett förslag till lag om borgerligt äktenskap hade varit remitteradt till Lag-Utskottet af till exempel följande lydelse: »hvarje svensk man eller qvinna kan ingå borgerligt äktenskap med iakttagande af de bestämmelser allmän lag stadgar», då skulle jag hafva ansett, att det hade haft något *formellt* skäl för sig att hysa den åsigten, att ett sådant lagförslag *icke* borde till kyrkomötet hänvisas, emedan frågan då hade gällt någonting, som kunde anses *endast* tillhöra borgerliga förhållanden, ehuru jag äfven under den förutsättningen måste säga, att med den ställning, som äktenskapet hos oss intager, såsom å ena sidan en borgerlig inrättning och å den andra något som kyrkan äfven måste betrakta såsom sig tillhörande, man hade ingripit på den kyrkliga lagstiftningens område. Här är taladt om statens rätt att stifta lagar om äktenskapet; det är sagdt, att äktenskapet endast är en borgerlig inrättning, att äktenskap funnos, innan kyrklig vigsel fans o. s. v. Ja, det är sant, och man kan ju anse, att det borde lagstiftas i den syftning, att äktenskapet helt och hållet blefve en borgerlig angelägenhet, hvarmed det kyrkliga samfundet icke egde att taga någon befattning. Man kunde ju tänka sig, att det borde vara på det sättet, men det *är icke* så för närvarande och, äfven om man anser att en lag är dålig, så bör man lyda den, tills den blifvit förändrad. — Jag yrkar fortfarande afslag å Utskottets förslag.

Herr Ekstedt: Jag har endast begärt ordet för att i någon mån bemöta ett yttrande af Lag-Utskottets högt ärade ordförande. Det nämndes, att meningen med lagförslaget endast vore att göra ett tillägg till förut befintlig borgerlig lagstiftning i äktenskapsväg. Ja, det kan icke bestridas, att så är förhållandet, men det är dock härvid *den vigtiga* skilnaden, att all förut befintlig lagstiftning i afseende på äktenskapsmål dock endast rörer sådana, som tillhöra något kristet trossamfund, och här är fråga om att lagstifta för sådana, som åtminstone efter min uppfattning, måste betraktas såsom *icke* tillhörande något kristet trossamfund, ty, om de äfven i *yttre* afseende qvarstå inom Svenska kyrkan, såsom ännu upptagna i kyrkoböckerna, så kan jag dock för min del icke erkänna dem såsom i något afseende verkliga varande medlemmar af svenska kyrkan. då de icke äro döpte eller icke hafva mottagit någon religiös undervisning efter vår kyrkas lära, hvilket dock Frälsaren sjelf tydligen bestämt såsom vilkor för att höra till hans församling. Således blir likväl följden

den, att det blir uppenbar hedendom inom kyrkan. Jag ber äfven, i fall det var rigtadt mot mitt anförande, att få göra ännu en anmärkning deremot, att det sades att man velat rigta den förebräelsen emot lagen att den hade till *ändamål* att befordra hedendom inom kyrkan. Det var åtminstone icke *min* mening. Jag sade, att lagen hade detta till ovilkorlig *följd*, att den i sina konsekvenser skulle leda derhän, att det, synnerligen om man tänker sig litet fram i tiden, blefve uppenbar hedendom inom kyrkan, och ändock skulle dessa personer anses tillhöra kyrkan. Detta är ett alldeles för oklart förhållande, som allt för mycket strider emot vår kyrkas frihet för att kunna fördragas. — Det var hufvudsakligen detta, som jag för tillfället ville nämna; men efter som jag har ordet, så ber jag också att få säga, att för min del skulle jag icke hafva något väsentligt att anmärka emot lagen, om man stannat vid att lagstifta något för dem, som icke enligt vår kyrkas ordning blifvit konfirmerade och begått H. H. Nattvard, ty konfirmationen är en mensklig inrättning och icke så synnerligen gammal, men dopet och nattvarden äro deremot af Frälsaren sjelf inrättade och anbefalde. Mellan dopet och nattvarden är dock den skilnaden i förevarande afseende, att dopet är, med den inskränkning hvaruppå jag förut hänvisat, att betrakta såsom det oundgängliga villkoret för delaktighet i hans församling, som Frälsaren sjelf bestämt, då han bland annat äfven sade: »den der tror och blifver döpt han skall varda salig»; då deremot en person väl kan vara medlem af Kristi församling, äfven om han icke begått nattvarden. Derför kunde det nog vara skäl att göra en åtskilnad emellan dessa båda kategorier, men så snart det är fråga om att lagstifta för *icke döpte*, så blir det i sjelfva verket ingenting annat än att lagstifta för hedningar.

Äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet.
(Forts.)

Herr Berg: I *princip* kan jag icke annat än beklaga, att man inom Sverige, såsom ett kristet land, skall behöfva lagstifta om civiläktenskap, men då förhållandet nu är sådant, att det synes vara nödvändigt, har jag tagit mig friheten begära ordet för att här få uttala min mening i frågan. Det kan väl icke nekas, att ju icke äktenskapet i och för sig är en rent borgerlig sak. Man må se saken från hvilken synpunkt som helst, så måste man medgifva, att det är en obarmhertighet, en orättvisa man vill begå, när man tvingar en hedning till ständigt celibat, (äfven om han bor inom ett kristet samfund). Nu kan det icke nekas, att vi inom svenska kyrkan hafva hedningar, i den betydelse nemligen af detta ord, att det betecknar sådana menniskor, *som icke äro döpta*. Vi hafva nemligen ett ganska stort antal uppväxande barn af föräldrar af baptistisk trosbekännelse. Dessa barn äro icke döpte i den svenska kyrkan och äro icke heller döpte i sitt eget samfund, men detta oaktadt kunna de på grund af sin menskliga natur önska ingå äktenskap. Huru skall nu en sådan ung man eller qvinna bete sig för att ingå ett hederligt äktenskap, då man säger, att de *måste* tillhöra kyrkan?

Äktenskaps af-
slutande i vissi
fall inför
borgerlig
myndighet.
(Forts.)

Jo, att de göras till skrymtare. Jag kände för några år sedan en person som önskade ingå äktenskap; han var visserligen döpt, efter hvad jag tror, men han var icke konfirmerad och hade icke gått till nattvarden i statskyrkan. Han blef på den grund vägrad att ingå äktenskap med mindre han kunde skaffa betyg derom, att han blifvit konfirmerad. »Nå, hvad skall du göra?» frågade jag. »Jag skall naturligtvis gå till en prest och låta honom lära mig litet glosor», svarade han, och det gjorde han också. Han gick till en predikant här i Stockholm och blef af honom undervisad, konfirmerad och meddelad H. H. Nattvard, samt fick betyg på att hafva försvarlig kristendoms-kunskap. Så fick han gifta sig; men han förklarade för mig helt öppet, att han icke trodde ett ord af hvad han hade lärt sig. Nu frågas: är det bättre att hafva en sådan lag, som tvingar menniskor till den afskyvärdaste af alla synder, nemligen skrymteri, än att bereda dem tillfälle att på annat sätt ingå lagligt äktenskap? Nej, det är bättre att dessa stackars menniskor få gifta sig, utan att begå sådant skrymteri; men då detta icke kan ske annat än genom införande af civiläktenskap, så vida man icke vill att våra prester skola blifva bragte derhän att också nödgas uppmuntra skrymteriet, så är det bättre, att våra hederlige prester dermed icke behöfva hafva något att skaffa. Men det är icke allenast med afseende på *baptisternas* barn, som jag önskar framgång åt förslaget, det är äfven af innerlig vördnad för och kärlek till vår svenska kyrka och dess presterskap, som jag anser denna lag vara af den beskaffenhet, att den bör helsas välkommen, ty det kan väl icke nekas, att det är något beklagansvärdt, att presten som det ena året säger till två personer, som gifta sig, att de hafva ingått ett sådant förbund, som enligt *Kristi* ord, är ett *oryggligt förbund* och uppmana dem att besinna detta, då det möjligen kan hända, att efter ett eller två års förlopp den ene kontrahenten finner, att han eller hon fått en make eller maka, som icke svarar mot de förväntningar man gjort sig, hvarför den ene eller andre till exempel begifver sig till närmaste främmande land och så får den hemmavarande lysa efter den förlupne — detta kan antingen vara uppgjort på förhand kontrahenterna emellan eller också öfvergifver endera den andre utan hans vetskap —; allt nog: den ene kontrahenten far bort och lagar att det gamla äktenskapsförbundet, som presten förklarar *oryggligt*, blir sönderrifvet, och sedan kan denne person till sammans med den, med hvilken han önskar ingå nytt äktenskap, komma till samme prest och säga: vig oss nu», och denne är efter nu gällande lag tvungen att ånyo tala om äktenskapets *upplöslighet*, samt förklara att det är ett *kristligt* äkta förbund. Det är att draga ned den svenske presten och den svenska kyrkan allt för mycket, för att jag icke skulle mot ett sådant förhållande inlägga min protest, när jag har förmånen och äran att få göra det i den lagstiftande riksförsamlingen. Det är således icke blott därför, att sådana som *icke* blifvit döpte, och *icke* äro konfirmerade och *icke*

gått till nattvarden i svenska kyrkan, skola få ingå borgerligt äkten- *Äktenskaps af-*
 skap, som jag helsar förslaget välkommet, utan jag gör det äfven *slutande i visst*
 därför, att jag tror, att sådana personer, som så förgåtit Gud och *fall inför*
 hans ord, att de kunna med lugnt samvete förlöpa sin maka, skola *borgerlig*
 slippa gå till presten och skrymta på nytt. — Beträffande det rent *myndighet.*
 formella eller den lagliga tiden af frågan, får jag bekänna, att jag
 icke förstår, hvilkendera som har rätt, antingen ordföranden i Lag-
 Utskottet eller min ärade granne till venster. Jag tror nästan att
 de hafva rätt båda två, ty att den å ena sidan är af civillags na-
 tur, anser jag vara fullkomligt tydligt, ty då det säges: »vill någon,
 som ej blifvit döpt eller som icke inom svenska kyrkan begått Her-
 rans Nattvard, men icke heller tillhör främmande trossamfund», —
 således en verklig hedning — »ingå äktenskap» etc. etc., så synes
 det obegripligt, hvarför *kyrkolagen* skall bestämma, huru *hedningar*
 skola gifta sig. Nej, sådant må staten taga om hand, kyrkan har
 endast att stifta lagar för kristne. Men en annan ganska vigtig
 omständighet gör att jag ändock icke vågar rösta för bifall till
 Utskottets förslag utan måste yrka återremiss, och det är den, att,
 på samma gång man vill befria presten från förpligtelsen att viga
 hedningar, man icke vill helt och hållet befria honom från att taga
 befattning med hedningarnes äktenskap, nemligen beträffande lysnin-
 gen till äktenskap. Det kan ej vara rätt att åläggga den svenske
 presten, att tillsammans med bönerna i kyrkohandboken äfven läsa
 upp orden: »ett kristligt, äkta förbund» etc. angående sådana kon-
 trahenter, om hvilka kanske hans samvete säger honom, att deras
 förbindelse icke blir ett på kristlig grund byggdt äktenskap. Åtmin-
 stone fordrar väl billighet och rättvisa att, innan man ställer saken
 på det sättet och icke helt och hållet befriar presten från att be-
 fatta sig med äktenskap mellan sådana personer, som icke blifvit
 döpte eller som icke inom svenska kyrkan begått Herrans Nattvard
 men icke heller tillhöra främmande trossamfund, kyrkomötet i en
 sådan fråga varder hört. För öfrigt synes mig som sjelfva stili-
 seringen i Lag-Utskottets förslag lemnar åtskilligt öfrigt att önska;
 det står nemligen: »som ej blifvit döpt eller som icke inom svenska
 kyrkan begått Herrans Nattvard». Kunna Herrarne säga mig ett
 enda exempel på att någon, som ej blifvit döpt, fått gå till natt-
 varden inom svenska kyrkan? Jag tror icke att sådant händt eller
 att det kommer att hända. Det är således något dunkelt i det der
 tillägget, som Lag-Utskottet gjort. Jag önskar emellertid att frågan
 måtte få en god lösning. Och på det att alla parterna måtte varda
 belätne eller åtminstone anse sig kunna antaga förslaget, ber jag att
 få yrka återremiss för att om möjligt få det bättre formuleradt.

Herr Ekstedt: Jag vill blott med afseende på den siste tala-
 rens anförande nämna, att jag är alldeles ense med honom i det fall.
 att staten har fullkomlig rätt att lagstifta för sina hedningar. Jag
 har endast yrkat på, att kyrkan icke skulle hafva någon befattning

Äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför
borgerlig
myndighet.
(Forts.)

med desamma, men jag har yrkat, att, så länge de skola anses tillhöra svenska kyrkan, dess lagar skola gälla äfven för dem. De hafva ju sin frihet att utgå ur kyrkan, och då kan man icke säga, att något af de band, som den föregående talaren ansett ligga på dem, i sjelfva verket förefinnes.

Hvad han för öfrigt nämnde angående vigselformuläret, är jag äfven deri ense med honom, ty vigselformuläret är något, som kan och äfven bör förändras, men den saken hör icke hit.

Hufvudsaken är i sjelfva verket den, såsom jag äfven påpekade, då jag förut hade ordet, huruvida ännu aktning för lag och rätt skall gälla mera än andra saker; huruvida icke detta är något, som står högre än den möjliga rätten för de personer, som här äro i fråga. Deras rätt förefinnes i sjelfva verket redan förut, såsom sades, om de utgå ur kyrkan.

Herr Grafström: Jag vill fatta mig så kort som möjligt; jag vill endast med några få ord bemöta, hvad den nästföregående talaren yttrade, då han framställde saken i en alltför mörk dager.

Det är nemligen så för närvarande — särskildt genom en lagtolkning, som, efter hvad jag från säker källa har mig bekant, för icke länge sedan fått bekräftelse genom Kongl. Maj:ts utslag — att äfven den, som endast förklarar sig vilja ur svenska kyrkan utgå, men icke bevisligen tillhör något i landet befintligt dissentersamfund, ändock kan på grund af lag erhålla lysning till äktenskap. Det torde således icke vara många fall, om ens några, som kunna komma under den förutsättning, den näst siste talaren gjorde, nemligen att en del personer skulle vara hänvisade till celibat eller olagliga äktenskapsförbindelser, utan de kunna, såsom sagdt, äfven med den lagstiftning, som för närvarande förefinnes, ingå giltiga äktenskap.

Hvad han åter yttrade om skilsmessa m. m., innehöll åtskiligt, som jag för min ringa del finner ganska tänkvärdt; men jag kan icke förstå, hvad det har för samband med det förslag, som nu föreligger till antagande.

Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan.

Herr Lagerstråle: Det yttrades, att genom den förevarande lagen presterskapet skulle få sig ålagdt en så betungande skyldighet, som den att tvingas meddela lysning för sådana äktenskap, som här voro i fråga. Jag kan icke finna annat än att de redan nu hafva fått ett dylikt tungt åliggande och sjelfvilligt åtagit sig det, då i den förordning af år 1873 hvilken varit, icke såsom kyrkolag, men såsom en bilaga till ett kyrkolagsförslag till kyrkomötet framlagd, det är föreskrifvet, att lysning till äktenskap utanför den svenska kyrkan skall verkställas, enär orden lyda: öförr än äktenskap af främmande trosbekännare ingås, skall lysning afkunnas i den till svenska kyrkan hörande församling, inom hvars område qvinnan är

boende»; och så beskaffad lysning kommer jemväl att ega rum i de fall, som i en följande paragraf äro uppräknade, nemligen vid äktenskap mellan dem, »hvilka begge tillhöra samma främmande trossamfund med sådant presterskap, att konungen funnit åt detsamma kunna anförtros att vigsel med laga verkan förrätta»; vidare mellan dem, hvilka tillhöra »olika främmande trossamfund med sådant presterskap, som nyss är nämndt», eller mellan dem, der blott »endera är medlem af dylikt samfund»; vidare »emellan bekännare af främmande kristen troslära och medlem af svenska kyrkan», samt slutligen, då »ingendera tillhör svenska kyrkan eller sådant främmande trossamfund, som ofvan omförmäldt är». I alla dessa fall skall lysning redan nu verkställas af presterskapet. I det sista skall visserligen äktenskapet ovillkorligen inför borgerlig myndighet ingås, men lysning skall dock förut af presterskapet meddelas. Då blifver frågan: kan detta redan nu ske, utan att presten deraf finner sig förtryckt, så må han väl kunna gemensamt med församlingen uttala en välönskan för det par, som kommer att gifta sig inför borgerlig myndighet, på sätt här är i fråga. För mig är det verkligen ofattligt, att detta kan betraktas såsom något så betungande.

En talare har anmärkt, att ordställningen i Utskottets förslag skulle vara oegentlig, derutinnan att man icke kan antaga, att någon begått Herrans Nattvard inom svenska kyrkan, utan att hafva blifvit döpt. Ja, det är alldeles gifvet, att så är fallet, men uppställningen visar ju, att det är två olika kategorier, som äro i fråga, nemligen dels sådana, som icke blifvit döpte, men icke heller tillhöra främmande trossamfund, och dels sådane, som, ehuru döpte, icke inom svenska kyrkan begått Herrans Nattvard, men icke heller tillhöra främmande trossamfund. Detta är uppenbarligen meningen med den ordställning, som här blifvit begagnad, och som jag icke kan tro annat än att hvarje myndighet, som får åliggandet att tolka och tillämpa lagen, klart och tydligt skall finna.

Men förenämnde talare yttrade sig också om den hedendom, som skulle vara auktoriserad genom lagförslaget. Jag vågar säga, att det är lika mycket förutsatt, att hedendomen i landet finnes, och att hedningar kunna tillåtas äktenskap, då det i 1873 års förordning talas om äktenskap mellan sådana personer, som ingendera tillhör svenska kyrkan och icke heller annat trossamfund, som ofvan omförmäldt är. Fullt ut kan denna lagbestämmelse rymma in dessa hedningar, om det vore fara för att vårt land skulle af sådana öfersvämmas. Men denna nya lag är ju uppenbarligen tillkommen i afsigt att hufvudsakligen ordna de förhållanden, som hafva uppkommit, så att säga, inom vår egen svenska kyrka, emedan der bildat sig flerfaldiga utgreningar, som sjelfva förmena sig vara Evangeliskt-Lutherska kristna, ehuru de icke af presterskapet anses rätteligen tillhöra svenska kyrkan, men som af andra åter anses i hufvudsakliga delar omfatta denna kyrkas lära. Jag hvarken kan eller vill ingå i bedömande af det rätta eller orätta i denna uppfattning,

*Äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför
borgerlig
myndighet.*
(Forts.)

Äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför
borgerlig
myndighet.
(Forts.)

men jag får dock förklara, att det skulle vara att enligt mitt ömdöme införa en dålig lagstiftning, om man ville söka förqväfva så beskaffade religiösa utgreningar i vårt land genom att hindra dess medlemmar att ingå äktenskap, som voro borgerligt bindande och för sedligheten betryggande. Jag anhåller fortfarande om bifall.

Herr Samzelius: Jag är till väsentlig del förekommen af den sista ärade talaren, men det återstår likväl några ord att yttra i denna fråga.

Vid behandlingen af densamma i Lag-Utskottet hafva dess medlemmar ingalunda varit ledde af den anda, som antyddes af den förste talaren, eller att man önskat, att vår gamla vördnadsvärda kyrka skulle småningom ramla. Tvärtom har Lag-Utskottet önskat dess bestånd, och det är just derföre man önskat en sådan lag, att det icke måtte blifva henne omöjligt att kunna existera bredvid andra religiösa samfund.

Hvad sjelfva den mycket omtvistade och mycket kinkiga frågan beträffar, huruvida kyrkomötet är berättigadt att deltaga i denna lagstiftning, har jag varit af den åsigt, att det icke tillkommer Lag-Utskottet att meddela upplysning eller undervisning åt Kongl. Maj:t, om hvad han har att iakttaga, utan, om Riksdagen skulle bifalla lagen, tillkommer det ju sedan Kongl. Maj:t att afgöra frågan, om det erfordras kyrkomötets hörande eller icke.

Den ärade talaren från göteborgsbänken har ingått i pröfning af en helt annan fråga än den, som här föreligger. Han har blott ingått i pröfning af det grannliga spörjsmålet, huruvida personer, som icke blifvit döpte och icke begått Herrans nattvard, egentligen böra tillhöra kyrkan eller icke. Men derom handlar icke denna lag. Han tyckes vilja, att de skola excluderas från kyrkan. Sådan framställning gjordes för tre eller fyra år sedan af en medlem i denna Kammare, men Riksdagen fann icke tillräckliga skäl att vidtaga den stränga åtgärden att excludera dessa beklagansvärde, utan ansåg, att dem skulle tillåtas kvarstå i kyrkan under förhoppning att de vilseförde skulle förr eller senare dit återvända. Här åter afses endast att få bestämdt, huruvida det är bättre, att dessa kyrkans medlemmar lefva i olagliga förbindelser och att deras barn betraktas såsom oäkta, än att de få ingå lagliga äktenskap och barnen betraktas såsom äkta. Om man också icke hyser något medlidande med föräldrarna, så bör man åtminstone hafva det med dessa stackars barn, som icke äro skuld till de förhållanden, under hvilka de kommit till. Man synes mig derföre af ömhetskäl böra bifalla lagförslaget och antaga lagen, och jag kan icke finna, att derigenom hedendom legaliseras mera än förut, ty det blir icke flera hedningar, om de få ingå äktenskap, än förut varit. Skulle man åter vilja tvinga dem att antaga en trosbekännelse för att erhålla förmanen att få ingå äktenskap, blifva de sannolikt icke goda kristna utan skrymtare, och sådana medlemmar behöfver icke vår kyrka.

Under hvilken form denna lysning skall ske, vet jag icke, men jag har mig bekant, att en del lysningar afkunnats med användande af t. ex. orden: lysning till äktenskap afkunnas etc. — utan att presten begagnat det vanliga lysningsformuläret. Jag vill lemna derhän, huruvida man bör använda denna form eller någon annan.

Den förste talaren, som med mycken skärpa uppträdde mot förslaget tillkännagaf, att han redan i skolan fått lära sig, att hvad som gäller för genus, gäller äfven för species. Nu medgaf samme talare, att, om det vore i fråga att lagstifta om civilt äktenskap för hela svenska folket, om det vore fråga om att lagstifta för genus, då berörde det icke kyrkan, utan då kunde Konung och Riksdag ensamma stifta sådan lag; men nu, då det gälde ett litet species, desse stackars varelser, som också äro svenska medborgare, då skulle icke Konung och Riksdag hafva denna rättighet. Jag hemställer, om det icke ligger någon motsägelse i detta.

För min del kan jag icke finna, att de betänkligheter, som här blifvit framställda, böra blifva vid sakens afgörande bestämmande. Ty äfven om jag icke vill ringakta dem, då jag tror, att de härleda sig från samvetsömhet och upprigtigt nit för Svenska kyrkan, så får man icke drifva det till det yttersta. Så gjorde man i de katolska länderna t. ex. i Frankrike. Det hade till följd, att äktenskapet förvandlades till en rent borgerlig institution. Alla äktenskap skola der ingås inför borgerlig myndighet. Om man allt för hårdt håller på, att det fordras renlärighet för att ingå äktenskap, kan man slutligen äfven i vårt eget Sverige bringa det derhän; hvilket jag ingalunda önskar, ty, oaktadt jag erkänner, att äktenskapet i och för sig är en borgerlig institution, har det dock mycket goda skäl för sig att önska vigselns bibehållande. Man har sett i länder, der man sökt gifva äktenskapet en mera borgerlig pregel, att aktningen för äktenskapets helgd och medvetandet om dess oupplöslighet förminskats samt att äktenskapsskilnaderna mer och mer tilltagit. Jag tror derföre, att äfven den, som hyser ömhet för Svenska kyrkan, och alldeles icke önskar att den skall ramla, samt den, som tillika varmt nitälskar för familjebandets renhet och styrka, tryggt kan rösta för bifall till detta förslag; derom jag ock anhåller.

Herr Forssell, Otto Herman: Jag hade icke tänkt att begära ordet i denna fråga, emedan jag hade föreställt mig, att den skulle vara temligen enkel; men den förda diskussionen har varit så beskaffad, att jag tror det vara behöfligt att med några få ord ställa frågan på dess enkla, klara ståndpunkt.

1734 års lagstiftare hafva i 3 kap. 9 § giftermålsbalken uttalat de grundsatser, som, enligt svensk civillag, gälla för ett lagligt äktenskap. Der heter det: »häfdar man sin fästevinna; då är det ett äktenskap»; sedermera tillägger lagstiftarne: »som skall fullkomnas med vigsel»; men tillägger ytterligare: »undandrager han sig vigsel, och framhårdar i denna sin motvilja; varde hon då förklarad

Äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet.
(Forts.)

Äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför
borgerlig
myndighet.

(Forts.)

för hans äkta hustru, och njute full giftorätt i bo hans». Här af följer också att barnen hafva äkta barns rätt. Nu stadgar denna paragraf således, att, om en fästning ingåtts, det vill säga ett lagligt aftal mellan tvenne personer träffats om giftermål med giftermans samtycke, med den påföljd 9:de paragrafen antyder, så är detta ett äktenskap, vare sig det tillkommit mellan personer, som icke varit döpte, mellan dem, som icke blifvit konfirmerade, och vare sig att lysning och vigsel föregått eller icke. Denna fråga har ock mera än en gång och senast för ett par år sedan blifvit stäld på sin spets inför svensk domstol, som förklarar föreningen vara ett lagligt äktenskap.

Frågan är nu, så vidt jag förstår, denna: skall man tvinga personer af denna kategori att använda det medel, som finnes i 3 kapitlet 9 paragrafen giftermålsbalken, för att ingå lagligt äktenskap enligt svensk lag, eller skall man, om de önska att slippa denna utväg, tillåta dem att genom en offentlig handling på förhand förklara, att de ingå äktenskap? Detta är hela frågan. Och jag skulle icke tro, att någon vill tvinga dem att vidtaga den åtgärd, som ligger i ordet »häfda». Således återstår för oss blott den frågan: har detta lagförslag någon framtid för sig; har det någon praktisk betydelse; finnes det så stort antal sådana invånare inom vårt samhälle, att vi behöfva stifta lag för dem? Denna fråga är en praktisk fråga, som jag icke förmår bedöma. Men skulle deras antal vara stort, så är det en samvetssak att få lagen igenom. Man skall icke tvinga dem att använda den nämnda paragrafen; åtminstone tror jag icke, att pluraliteten af denna Kammares ledamöter skulle vilja tvinga dem dertill.

Herr Berg: Med anledning af hvad den näst föregående talaren anfört, har jag ansett mig skyldig att begära ordet för att få förklara mig.

Är det verkligen så, som den talaren påstod, att i svenska kyrkan icke döpte, och icke heller i något annat främmande trosamfund döpte, eller sådana, som icke blifvit konfirmerade eller gått till Herrans Nattvard, ändå skola anses tillhöra svenska kyrkan, fastän de förklarar, att de lika litet vilja hafva med kyrkan att göra, som t. ex. jag med zuluernes religion, då får jag förklara, att den talare, som sagt, att frågan är af kyrkolags natur, synes mig ha alldeles rätt. Ty det är gifvet, att, om det är för kyrkans medlemmar, man stiftar lag, bör väl också kyrklig myndighet hafva något att säga i den frågan, och då anser jag det nödvändigt att betrakta frågan såsom varande af kyrkolags natur.

Men på samma gång jag tager mig friheten att nämna detta, vill jag också hemställa: hvem är det, som vinner på att anse icke döpte menniskor tillhöra den svenska lutherska kyrkan. Vinner väl kyrkan något derpå? Nej, alldeles icke. utan tvärtom skulle väl kyrkan i sitt eget intresse vara mån att befrias från sådana med-

lemmar, som uppenbart erkänna, att de icke vilja tillhöra henne; ty kyrkan vill väl icke leda menniskor i tvångsband såsom med grimskafte för att få dem kvar; därför anser jag för min del det vara alldeles orätt att betrakta dem såsom tillhörande kyrkan. Men gör man måhända dessa olyckliga menniskor någon tjenst med att räkna dem till kyrkan? Nej, icke det heller. De betacka sig för att tillhöra ett kyrkosamfund, hvars lära och dogmer och ceremonier de icke kunna gilla. De måtte väl hafva rättighet att slippa tillhöra en kyrka, hvars grundsatser de icke kunna gilla.

Jag anser således, att jag bör återtaga mitt yrkande om återremiss, och då jag fått det klart för mig, att de tillhöra svenska kyrkan, är jag tvungen att yrka afslag på förslaget; men är det meningen att de skola slippa tillhöra en kyrka, hvars lära de icke gilla, då önskar jag bifall till Utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till förvarande Utlåtande dels afslag derå, framställdes propositioner på dessa yrkanden och besvarades, den första med många ja, blandade med nej, och den senare med många nej, blandade med ja; hvaruppå och efter det proposition på bifall till Utlåtandet ånyo blifvit gjord samt med många ja, blandade med nej, besvarad, Herr Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Lag-Utskottets Utlåtande N:o 35, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås Utlåtandet.

Om röstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—61.

Nej—30.

Anmälades och bordlades nedannämnda ärenden:

Stats-Utskottets Utlåtanden och Memorial:

Första Kammarens Prot. 1880. N:o 31.

N:o 31, i anledning af så väl Kongl. Maj:ts nådiga propositioner, som ock enskilde motionärers framställningar i fråga om eftergift af kronans rätt till vissa danaarf;

N:o 32, i anledning af väckt motion angående eftergift af kronans rätt till vissa, kronan tillhöriga, men i jordeböckerna från äldre tider under skattetitel uppförda mindre hemmanslotter;

N:o 33, i anledning af nådig remiss med öfverlemnande af förteckning öfver samtliga under Kongl. Kammarkollegii förvaltning ställda, för statsverkets räkning utarrenderade egendomar;

N:o 34, i anledning af väckt motion om upphörande af Kongl. Maj:ts rätt att förfoga öfver uppkomna besparingar på hufvudtitlarnes anslag m. m.;

N:o 35, i anledning af väckta motioner om utgifvande af uppsägbara statsobligationer, om utgifvande af obligationer i svenskt mynt samt om upptagande af ett statslån för konvertering af statens äldre lån;

N:o 36, angående antalet egenhändiga underskrifter å Riksgäldskontorets obligationer;

N:o 37, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för Riksgäldskontoret;

Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 15, angående villkoren för tillverkning och försäljning af bränvin;

Banko-Utskottets Utlåtande N:o 14, i anledning af väckt förslag om införande i bankoreglementet af stadganden rörande storleken af Riksbankens sedlar;

Lag-Utskottets Utlåtande N:o 36, i anledning af väckta förslag om ändring och tillägg i förordningen den 11 December 1868, angående särskilda sammankomster för andaktsöfning;

Andra Kammarens protokollsutdrag N:o 144, med delgifvande af Kammarens beslut öfver 1:sta punkten i dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 15, i anledning af Herr *August Wengbergs* motion angående ändrad anordning af undervisningstimmarne i rikets allmänna läroverk; samt

Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Utlåtanden:

N:o 9, i anledning af väckt motion om aflåtande af underdå-

nig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående post- och telegrafverkens förening;

N:o 10, rörande uppskof med och förnyad granskning af Kongl. förordningen den 22 November 1878 angående befälet å svenska handelsfartyg;

N:o 11, om underdånig skrifvelse angående åtgärder för utredning af näringarnes ställning;

hvar efter beslöts, att dessa ärenden skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.
